

ОБ'ЄКТ ПРАВОТЛУМАЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Терещенко Маргарита Ігорівна
студент-спеціаліст юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
e-mail: margorita-ter@mail.ru

Ключові слова: *тлумачення, об'єкт правотлумачної діяльності, норма права.*

У процесі правотлумачної діяльності інтерпретатор розкриває зміст норми права використовуючи знання про їх зовнішні форми прояву. Для теорії права є необхідним перш за все аналіз цих форм зовнішнього прояву норм права, у зв'язку з цим вбачається важливим питання про об'єкт тлумачення. Визначення об'єкта тлумачення необхідно також і тому, що в нашій літературі немає єдності з цього питання.

В юридичній літературі радянських часів не було єдиного розуміння того, що являється об'єктом правотлумачення. На думку В. М. Сирих в якості об'єкту «виступає закон, інший нормативно-правовий акт» [1; с.226], В. В. Лазарева - «нормативні правові акти у їх сукупності» [2; с.443]. В свою чергу Н. Л. Гранат вважав, що об'єктом тлумачення виступають закони і підзаконні нормативні правові акти. При цьому важливе значення мають не тільки сформовані в них норми, а й преамбули законів, інші правоположення, що в них знаходяться [3; с.177]. Л. В. Соцуро зазначає, що «під об'єктом у тлумаченні права розуміють норми права і регульовані ними суспільні відносини з урахуванням того, що норми права потребують тлумачення» [4; с.19]. Але, напевно чи суспільні відносини, що регулюються правом, є об'єктом тлумачення. Інтерпретатор правової норми тлумачить норму, а не самі суспільні відносини, але, безумовно, у зв'язку з громадськими соціальними зв'язками, які вона регламентує.

Російський юрист Г. Ф. Шершеневич ставив риторичне запитання: «Що становить об'єкт тлумачення? Думка або воля, виражена в нормі права?». І відповів: «Це питання слід визнати абсолютно зайвим, тому що волю від думки в законі не можна відокремити, тому що воля звертається до сприймає її у вигляді думки. Воля без думки незбагненна, думка без волі

не буде нормою права» [5; с.726]. Далі він зазначав: «не позбавлена небезпеки точка зору, що направляє тлумачення на шлях відшукування волі законодавця. Чи не виправдовує вона таке тлумачення закону, яке буде рахуватися з намірами законодавця, хоча б і не вираженими в законі? Чи не спонукає цей погляд на те, щоб усіма засобами, крім тексту закону, виявити, чого хотів досягти законодавець виданням закону, хоча б для цього довелося звернутися до приватного листування, до розмов державних діячів. Але ці побоювання абсолютно необґрунтовані, раз справа йде про з'ясування волі законодавця, наскільки вона відобразилась в законі. Не те важливо, що хотів законодавець, а те, що він встиг і зумів виразити в законі». З цією позицією, безумовно, слід погодитися.

В юридичній літературі сучасні вчені-юристи висвітлюють до розуміння об'єкта тлумачення. Так, О. Ф. Скакун об'єктом тлумачення називає норму права, що виражена в приписах законів і підзаконних актів, нормативних договорах та інших формах права, а також у правоположеннях проектів юридичних нормативних актів, які підготовлені до прийняття [6; с.575]. З цією точкою зору погоджуються М. В. Цвік, О. В. Петришин та Л. В. Авраменко. Вчені наголошують на необхідності *розмежування об'єкта та безпосереднього предмета* правотлумачної діяльності. Оскільки правові норми закріплюються та виражаються ззовні в нормативно-правових актах та інших джерелах права, безпосереднім предметом інтерпретації прав виступає юридичний текст, який міститься у відповідних джерелах права [7; с. 421].

Інший підхід до розуміння об'єкта тлумачення притаманний О. В. Зайчуку, Н. М. Оніщенку та В. С. Нерсисянцу. Вони зазначають, що головним об'єктом тлумачення, за умов реального забезпечення законності повинен бути текст нормативного акта, оскільки у ньому насамперед знаходить свій вираз воля законодавця [8; с.469]. Зазначену проблематику уточнює В. Я. Карабань, що об'єктом тлумачення правових норм може бути лише на останніх етапах тлумачення [9; с.17].

Виходячи з наведеного вище, є підстави, що тлумачення направлено на те, щоб встановити справжній зміст юридичних приписів, вираженої в них державної волі. При цьому така воля знаходить своє втілення (і, природно, є об'єктом тлумачення) у формально визначених письмових документах, які мають офіційний характер і оформлених як публічне вираження волі законодавця. Тому тлумаченню підлягає не те, що думав законодавець при прийнятті норми, не його думки і наміри, а те, що ззовні втілено в нормативному акті. Відповідно, об'єкт правотлумачної діяльності - це втілена в офіційній письмовій формі нормативних приписів воля законодавця, тобто воля закону, яка існує окремо і незалежно від волі творця закону.

Література:

1. Сырых В. М. Теория государства и права. - М.: Былина, 1998. - 512 с.
2. Лазарев В. В. Толкование права // Проблемы общей теории права и государства / Под общ. ред. В. С. Нерсисянца. - М.: Норма, 2001. - 832с.
3. Гранат Н. Л. Реализация законодательной воли // Общая теория права и государства / Под ред. В. В. Лазарева. - М.: Юрист, 1996. - 472с.
4. Неофициальное толкование норм права. Учебное пособие / Соцура Л. В. - М.: Профобразование, 2000. - 112 с.
5. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права. - М., 1912. - Вып. 4.
6. Скакун О. Ф. Теория держави і права (Енциклопедичний курс): Підруч. - Харків, 2009. - 752с.
7. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін., За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. - Харків: Право, 2010. - 584с.

8. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688с.

9. Карабань В. Я. Тлумачення актів цивільного законодавства України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В. Я. Карабань. – Одеса, 2007. – 18 с.

***Науковий керівник:** доцент кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету ХНУ ім. В.Н.Каразіна, к.ю.н. Передерій Олександр Сергійович.*